

MORİTZ SCHLİCK'İN BİLGİ KURAMI

VİYANA ÇEVRESİ ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR- I

Dr. Mehmet Eren GEDİKLİ

EskiYeni Yayınları: 156

MORİTZ SCHLİCK'İN BİLGİ KURAMI
Viyana Çevresi Üzerine Araştırmalar- I

Dr. Mehmet Eren GEDİKLİ

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Şubat 2023

ISBN: 978-625-7673-68-6

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

MORİTZ SCHLİCK'İN BİLGİ KURAMI

VİYANA ÇEVRESİ ÜZERİNE ARAŞTIRMALAR- I

Dr. Mehmet Eren GEDİKLİ

Ankara 2023

Dr. Mehmet Eren GEDİKLİ

1984 yılında Trabzon'da doğdu. İlk ve ortaöğretimini Ordu'da tamamladı. Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi Zihin Engelliler Öğretmenliği'nde tamamladı (2007). Ardından Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Felsefesi alanında Yüksek Lisansını yaptı (2013). Bu süreçte özel eğitim kurumlarında öğretmenlik görevini sürdürürken aynı zamanda İstanbul Üniversitesi AUZEF Felsefe bölümünden mezun oldu (2016). Son olarak Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sistemik Felsefe ve Mantık Anabilim Dalı'ndan doktora derecesini aldı (2022). Doktora sürecinde öğrenci değişim programı (Erasmus) ile bir yıl süreyle Almanya'da Tübingen Okulu'nun Platon yorumu üzerine çalışmalarında bulundu.

Diğer Eserleri: Platon'un Realist ve Anti-Realist Yorumları, EskiYeni Yayınları, Ankara, 2022.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
GİRİŞ	9
1. BİLGİ KURAMININ KAPSAMI VE GÖREVİ	19
2. BİLGİNİN DOĞASI PROBLEMİ	25
2.1. Bilgi Nedir?	25
2.1.1. Gündelik Bilgi ve Bilimsel Bilgi	26
2.1.2. İmge ve Kavram	37
2.1.3. Tanım Problemi	48
2.1.4. Örtük Tanımlar	53
2.1.5. Yargı Kuramı	70
2.1.6. Yargılamak ve Bilmek	80
2.2. Bilgi Ne Değildir?	97
2.2.1. “Biçim”-”İçerik” Dikotomisi	97
2.2.2. “Sezgi”-”Bilgi” Dikotomisi	113
3. DOĞRULUK PROBLEMİ	135
3.1. Doğruluk Kuramı	138
3.2. Doğrulanabilirlik İlkesi ya da Anlam Kuramı	152
3.3. Doğrulama (Saptamalar) ve Protokol İfadeler (Önermeler) Tartışması ya da Bilginin Temeli Problemi:	163
4. BİLGİNİN DEĞERİ PROBLEMİ	179
SONUÇ	189
EKLER	193
EK 1: METAFİZİK, ŞİİR VE BİLGİ	193
EK 2. DOĞABİLİMSEL YARGILARIN ANALİZİ: UZLAŞIMCILIK KURAMI	205
KAYNAKÇA	221

ÖN SÖZ

Moritz Schlick (1882-1936), ana eseri olan Genel Bilgi Kuramı'nda L. Wittgenstein'dan (1889-1951) bağımsız olarak, daha sonra Viyana Çevresi'nde filizlenecek olan çok sayıda fikri formüle etmiştir. Aynı zamanda bu çalışma, N. Hartmann'ın (1882-1950) Bilgi Metafiziği adlı eseri ile birlikte otuz yıl boyunca Alman felsefesinin bilgi teorisi alanındaki en iyi ürünlerinden biri olarak görülmüştür. Ancak, maalesef, Schlick ve onun bilgi kuramı felsefe tarihinde hak ettiği yeri ve ilgiyi görememiştir. Onunla ilgili çalışmalar büyük oranda onun felsefi görüşlerinden ziyade oluşturmuş olduğu Viyana Çevresi'ndeki kurucu rolü ve diğer Çevre düşünürlerine etkisi bağlamındadır.

Bu doğrultuda çalışma, Schlick'in bilgi kuramını olabildiğince açık, anlaşılır ve ayrıntılı bir şekilde açıklamayı ve bu vesileyle Schlick'in felsefe tarihindeki önemli yerinin hatırlanmasına katkıda bulunmayı hedeflemiştir. Bu özel amacın yanı sıra çalışma, genel manada Viyana Çevresi'nin felsefi mirasının yeniden değerlendirilebilmesine katkıda bulunma niyetini de taşımıştır.

Sistematik felsefe açısından çalışma, Schlick özelinde, klasik epistemoloji problemlerine mantıksal pozitivist yanıtları, mantıksal pozitivizmin bilimsel dünya görüşünün temelinde yatan epistemolojik görüşleri ve belki de en dikkat çekici tarafı ile başta I. Kant'ın (1724-1804) transendental felsefesi ve E. Husserl'in (1859-1938) başını çektiği fenomenolojik hareket olmak üzere tüm diğer sezgici bilgi kuramlarını tenkidi içermektedir. Bu nedenle çalışmanın Schlick'in bilgi kuramının pozitif öğretilerini içerdiği kadar, Schlick'in reddiyeci yapısı nedeniyle, eleştirel öğretilerini de içerdiği belirtilmelidir.

Bunun yanı sıra çalışmanın, Schlick özelinde ancak genel olarak mantıksal pozitivist düşünce hakkındaki bazı "ön yargı-

ları” kırma konusunda da katkı sağlayacağı söylenebilir. Schlick’in “kaba” bir pozitivist, “naif” bir empirist olduğu yönündeki olası önyargılar, büyük oranda bu çalışma sayesinde kırılacaktır. Kuşkusuz, onun mantıksal pozitivist veya mantıksal empirist olduğu doğrudur. Ancak bu felsefi yaklaşım ile neyi ifade etmek istediği bu noktada daha fazla netleştirilmelidir. Çünkü ilk izlenimin aksine Schlick’in empirizmi, oldukça geniş kapsamlı bir bilme ya da bilgi vaadini içerir. Örneğin, metafizik tüm önermelerin anlamsız olduğunu ileri süren bir pozitivist düşünürden ya da kendini inatçı bir empirik olarak tanımlayan bir isimden, “ölümsüzlük” fikrinin pekâlâ bilimsel olabileceğine ve ilkece doğrulanabileceğine dair iddialar duymak ya da tüm bilginin temelini Solipsist bir doğrulamaya tabi kıldığını görmek okuyucuyu şaşırtacaktır. Keza, felsefi düşüncelerini ve Viyana Çevresi felsefesini, felsefede bir dönüm noktası olarak gören bir düşünürün, kendisini Sokrates’in entelektüel mirasçısı olarak görmesi ve felsefi görüşlerinin temelde felsefeyi doğduğu topraklardaki özüne döndürmekten başka bir şey olmadığını ileri sürmesi, ilk bakışta garipsenebilecektir. Ancak tüm bunlar, Schlick’in ısrarla savunduğu düşüncelerden birkaçıdır.

Bu vesileyle burada, Kant’ın eleştirel felsefesi ile ilgili bölümleri gözden geçiren ve değerli görüşlerini benden esirgemeyen değerli dostum Tural Abbas’a ve metinlerin orijinal baskılarındaki (Almanca) kavramlar ile İngilizce tercümesindeki kavramları karşılaştırmamda yardımcı olan hayat arkadaşım Burcu Gedikli’ye teşekkürü borç bilirim.

Nihayetinde çalışma, her düşünce tarihi çalışmasının başlıca amacı olan düşünürün kendi eserlerine okuyucuyu yönlendirebilir ise hedefine ulaşmış olacaktır.